

Lektørdtalelse (13/16) 2 987 402 6 (V)

Nurowska, Maria: *Min ven forræderen* : en livsberetning om den polske oberst Ryszard Kuklinski, der valgte at samarbejde med CIA / forfatter: Maria Nurowska ; oversætter: Anna Werenberg. - Ellekær. - 307 sider

Anvendelse/målgruppe/niveau

Romanbiografien *Min ven forræderen* har to skarpt definerede målgrupper, der bestemt ikke udelukker hinanden: Læsere af polsk historie og den kolde krig.

Beskrivelse

Ryszard Kuklinski var polsk oberst, der under den kolde krige lækkede oplysninger til USA. Men var han helt eller forræder? Og hvordan udførte han sit meget omfattende spionarbejde? Forfatteren Maria Nurowska er et stort i navn i Polen, hvor hendes samtidsskildringer er meget populære. Hun besøgte Kuklinski i USA, og det er deres mange samtaler, der er blevet til denne fortælling. Udgivelsen fra Ellekær er indholdsmæssigt meget omfattende og fornem, da vi både får et velskrevet forord og et omfattende appendiks, der blandt andet indeholder en artikel om Kuklinski, skrevet af historikeren Benjamin B. Fischer. Man bør læse artiklen først, som det også anbefales i forordet, da man dermed får de historiske facts stillet over for Kuklinskis egne ord. I appendikset er også et kort over Polen og fine noter, der forklarer ord, begreber og personer som er meget forankret i Polen. Og det gør udgivelsen relevant for danske læsere, da man netop hjælpes på vej af bogens udgivere.

Sammenligning

Værker som *Dømt for spionage?*, *Ved den usynlige front* og *Iskold krig* eller eksempelvis *Aske og diamanter*, både bog og film.

Samlet konklusion

Ambitiøs og veludført udgivelse, der giver de danske læsere mulighed for at komme ind under huden på en af alle tiders største spioner - en spion, der muligvis var med til at forhindre tredje verdenskrig.

Jacob Holm Krogsøe

Overløberen. Kuklinski udleverede fra 1972 til 1981 en række af Warszawa-pagtens vigtigste planer til USA's efterretningstjeneste.

En postkasse i Wilhelmshaven



Oberst Ryszard Kuklinski blev hverken spion for Vesten af ideologiske eller økonomiske grunde. Han blev det for sit fædrelands skyld. Polen ville sandsynligvis gå til grunde i en atomkrig, hvis Warszawa-pagtens angrebsplaner blev fulgt.

Maria Nurowska: Min ven forræderen. Oversat af Anna Werenberg. 307 sider. Vejl. pris 240 kr. Forlaget Ellekær.

Den polske historie er som bekendt kompliceret.

I 1600-tallet var landet i perioder en stormagt. I 1700-tallet blev det delt mellem Preussen, Østrig og Det russiske zarrige. Efter Første Verdenskrig opstod det under ledelse af den karismatiske officer Piłsudski. Under Anden Verdenskrig blev millioner af landets indbyggere dræbt, og indtil sidst i 1990'erne var det et kommunistisk diktatur. Og den polske historie er af samme grund fuld af forrædere og frihedskæmpere og af farverige, tvetydige skikkelser, hvis rolle og indsats er omdiskuteret.

En af de sidstnævnte traf en eftermiddag i sommeren 1972 på et postkontor i den vesttyske havneby Wilhemshaven sit livs vigtigste valg. Den 42-årige oberst Ryszard Kuklinski arbejdede dengang i generalstabens i den polske hær. Under påskud af at ville købe nogle reservedele til sin bil forlod han i omtrent to timer den gruppe af officerskolleger, som han

denne sommer var på lystsejlad med, gik ind på et posthus og sendte følgende brev til den amerikanske ambassade i Bonn:

»Dear Sir. Undskyld mit engelsk. Jeg er en officer fra et kommunistisk land. Jeg vil gerne mødes (hemmeligt) med en officer fra den amerikanske hær (oberstløjtnant, oberst) den 17. eller 18. august i Amsterdam eller den 21. eller 22. i Oostende. Jeg har ikke megen tid. Jeg er sammen med mine kammerater, og de må ikke vide det. I Amsterdam telefonerer jeg til den amerikanske ambassade (militærattachéen) P.V. PS: Officeren må være russisk- eller polsktalende.«

Min ven forræderen, den polske forfatter Maria Nurowskas velskrevne skildring af Ryszard Kuklinskis liv, der udkom i hendes hjemland i 2004, og som nu foreligger i dansk oversættelse, bygger på forfatterens samtaler med officeren i de år, hvor han boede i eksil i USA. I bogen lader Nurowska Kuklinski fortælle om sin militære karriere, sit samarbejde med CIA og de personlige omkostninger dette samarbejde har haft for ham og hans familie.

I 1947 meldte den 17-årige, forældreløse, men energiske og intelligente Ryszard Kuklinski

sig til den polske hær i håb om at finde et tilhørssted og om at få en karriere som officer.

Begge dele lykkedes, men de fleste illusioner bristede hurtigt. Inden længe stod det klart, at den polske hær blot var et redskab for det polske kommunistparti, der igen blot var et redskab for det sovjetiske. Officerer, der under Anden Verdenskrig havde været aktive i den ikke-kommunistiske modstandsbevægelse AK, blev i disse år »udrenset« og sendt i lejre eller slået ihjel. Også den unge Kuklinski var en overgang i vanskeligheder, fordi han som barn under krigen havde delt løbesedler ud for en katolsk modstandsorganisation.

Men Kuklinski steg i graderne. Hans glimrende hukommelse og evne til at overskue landkort skaffede ham en betroet post ved generalstabens, hvor han i en årrække deltog i udarbejdelsen af Warszawa-pagtens planer for et angreb mod Vesteuropa.

Hvad der dog gjorde ham stadig mere bekymret, var den rolle den to millioner mand store polske hær var tiltænkt i et sådant angreb. To polske armeer skulle efter planen angribe Tyskland, mens en tredje, omkring 600.000 mand, skulle angribe Danmark.

At størstedelen af disse soldater ville blive dræbt og Polen herefter udsat for nuklear bombing, var mere end sandsynligt. Men det værste var, at dette i virkeligheden blot var, hvad Warszawa-pagtens ledende magt, Sovjetunionen, ønskede. En kynisk kalkule, rent ud sagt.

Sommeren 1972 lykkedes det på nervepirrende vis Kuklinski at komme i kontakt med amerikanske agenter. Fra nu var han spion. Hverken af ideologiske grunde eller ud fra økonomiske motiver, men for sit fædrelands skyld. Op mod 25.000 dokumenter med vigtige informationer om Warszawa-pagtens strategiske planer, dens våbentyper og dens kommandocentraler videregav han i de følgende år til CIA. Efter aftale lagde han dem i parkerede biler, i hule træer eller under broer, hvor de blev samlet op. I 1981 flygtede han ud af Polen.

Kuklinski døde i 2004 i Florida i USA. Dele af den polske højrefløj betragter ham stadig som landsforræder, mens dele af den polske venstrefløj betragter ham som alt for pro-amerikansk.

Ikke desto mindre ligger han i dag begravet på »De ærefuldes allé« på Powaskiekirkegården i Warszawa.



*Min elskede, nu skal du høre ...
hvorfor jeg forlod dig!*

På sit dødsleje overleverer faren et vers, en slags ed til sin søn. Tyve år senere er drengen blevet en mand, der skal holde sit ord. Han må forlade sit ufødte barn, og han begynder fortællingen: Min elskede ...

Hvorfor jeg forlod dig – af Anders Rønnow Klarlund



Scan koden, og læs et uddrag!



POLITIKENSFORLAG.DK



[< BogFeature](#)

BogFeature

Min ven forræderen

Af Birthe Korsbæk

Reddede den polske officer Ryszard Kuklinski os fra en 3. Verdenskrig? Sandsynligheden er til stede.

Kuklinski (K) havde en anden opfattelse af 70'ernes politik, end den gængse. De fleste betragtede vel årtiet som en afspændingsperiode. Han havde den klare opfattelse, at det var en periode, hvor spændingerne øgedes dramatisk. Som polsk officer havde han stor indsigt i russisk militær tænkning, og han var ikke i tvivl.

"Min ven forræderen" er en gribende beretning skrevet af Maria Nurowska på baggrund af et længerevarende besøg hos K i hans eksil i USA, hvor han levede under beskyttelse af CIA fra det øjeblik, han var blevet smuglet ud af Polen. I en årrække havde han samarbejdet med CIA og altså med et land, som officielt var hans lands fjende. Han gjorde det af frygt for en ny verdenskrig. Han havde adgang til væsentlige dele af Warszawapagtens angrebsplaner, og han var klar over, at en atomkrig mellem de to supermagter ville foregå hen over Europa, og ikke mindst over hans elskede hjemland.

I en periode opholder forfatteren sig altså i K's hjem i USA og får efterhånden hele hans livshistorie. Og det er spændende læsning nedskrevet af en mesterlig fortæller. (og oversat af Anna Werenberg).

K. gik ind i hæren som en meget ung dreng, der havde set forfærdelige ting ske omkring sig. Han havde set mennesker dø og set sin by gå under, og han havde svoret for sig selv, at han aldrig ville tillade, at det skete igen. Han var grebet af en hellig ild, og han troede på, at han ville være i stand til at afværge det. Han trådte ind i den polske hær med ordene "Gud, ære og fædreland". Han forblev tro mod dette, men hæren blev gradvis "russificeret". Gud blev forbudt, fædrelandet blev Rusland, de gamle officerer med de æresbegreber, han bekendte sig til, blev erstattet af russiske kommunister, der ikke agtede mennesker, - kun partiets interesser.

Der var kun tilfældigheder mellem forfremmelse og æresbevisninger og vanære og dødsdom. Tilværelsen i hæren var meget usikker. Der herskede en stemning af terror. En enkelt, tilfældig angivelse var nok til at ødelægge ens liv. Der herskede kaos og inkompetence i hæren. Indskrænkethed, - tilfældige ordrer så man risikerede dødsdom af den mest latterlige årsag. 50'erne var fyldt med terror. Den polske hær fuldstændig underlagt russiske ordrer.

Systemet levede højt på en følelse af ufrihed og angst. Der blev altid holdt øje med alt, hvad man foretog sig, hver sætning, man sagde, blev tolket og udlagt. En officer, der havde samlet et fotoalbum med billeder af sine officersvenner, blev henrettet, mistænkt for spionage.

Vi får en meget spændende beskrivelse af de metoder, K benyttede da han kontaktede og vedligeholdt kontakten med amerikansk efterretningsvæsen.

K overleverede mangeartede oplysninger om polsk/russiske kommandobunkere, kodenavne, kampvognssystemer m. m. På et tidspunkt havde K f. eks. over for sin hærledelse beskrevet sig selv som stærkt troende katolik, som ofte havde behov for at besøge sin kirke og bede. I kirken gemte han så dokumenterne til amerikanerne. Han gennemførte skuespillet så troværdigt, at hans officerskammerater til en fødselsdag splejsede til en rosenkrans til ham.

K's karriere i militæret gik strålende, - han fik hus i et smukt kvarter, - lystyacht, - idyllisk familieliv. Det havde været langt tryggere og lettere blot at nyde livet som tilskuer til historiens gang i stedet for at skulle gå rundt med giftampuller indsyet i sit jakkefór.

Efterhånden udviklede K nære venskaber med nogle af sine amerikanske kontakter.



Del på Facebook, digg, m.m.



FAKTA

Maria Nurowska:

Min ven forræderen. En livsberetning om den polske oberst Ryszard Kuklinski, der valgte at samarbejde med CIA

Udg. af Ellekær

307 sider, 265 kr.

[Ellekær >](#)**SE OGSÅ:****Kulturstudier**

K var noget af en kvindebedærer, og vi lærer hans forskellige elskerinder at kende.

Endelig hører vi om K's og familiens dramatiske flugt til USA, da jorden begyndte at brænde under ham. Her levede han et komfortabelt og beskyttet liv, men længtes hjem til sit elskede fædreland til det sidste.

K var et helt specielt menneske, der besad stor fædrelandskærlighed og bragte umenneskelige ofre for sit elskede Polen.

Dette, - og konsekvenserne fortæller han åbenhjertigt om til forfatteren.

En mesterlig og forunderlig spændende fortælling om et modigt menneske, der kæmpede for en sag.

Det historiske appendix "Viklet ind i historien" med undertitlen "Fordømmelse og vindikation af oberst Kublinski af Benjamin B. Fischer er interessant forståelselæsning.